

Afgørelser – Reg. nr.: 01207.00

Fredningen vedrører: Thorsted Sande

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

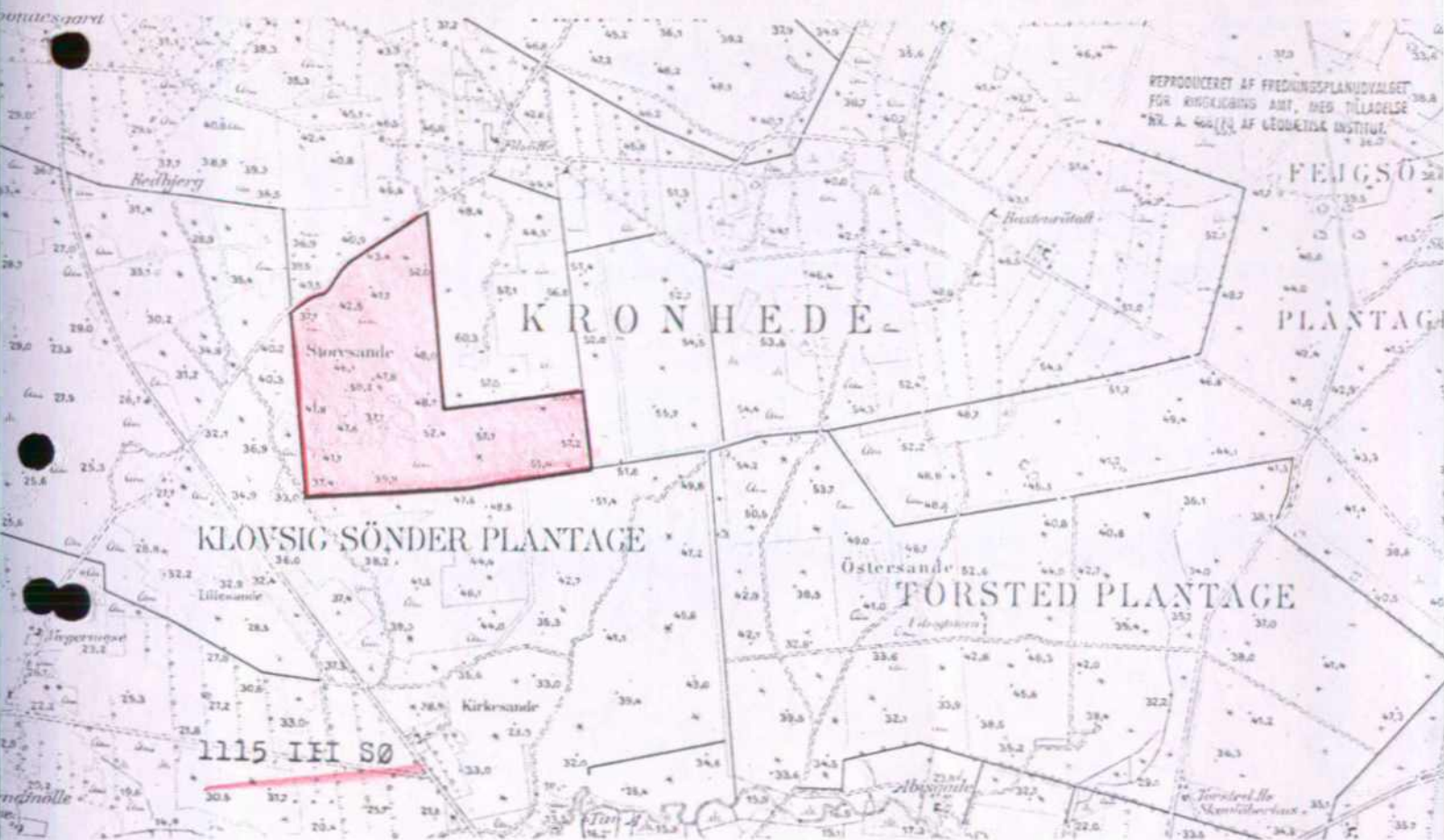
Overfredningsnævnet 03-01-1951

Fredningsnævnet 20-04-1949

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET>

Areal. Ca. 61 ha
indsande. Fredet Overfredningsnævnets kendelse af 3/1 1951.

Formål Bevarelse af indsande.

Indhold Status quo. Offentlig adgang til matr. nr. 46c. Selvsæt opvækst kan fjernes af det offentlige.

Matr. nr. 42f, 43b, 46c Kronheden.

Ejer Privat.

Påtaleret Naturfredningsrådet og Fredningsnævnet.

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

Aar 1951, den 3. januar, afsagde overfredningsnævnet paa grundlag af mundtlig og skriftlig votering følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 898/49 vedrørende fredning af "Thorsted Sande" i Thorsted sogn.

Den af fredningsnævnet for Ringkøbing amtsraadsreds den 20. april 1949 afsagte kendelse er saalydende:

"Omtrent 2 km nord for Thorsted i Ringkøbing amt og knapt 1/2 km nordøst for kommunevejen Ulfborg-Thorsted findes et areal, af størrelse en kvadratkilometer, bestaaende af indlandsklitter, kaldet Store Sande eller Thorsted Sande, paa vedhæftede kort omrammet med blaat. Den østlige halvdel heraf, matr. nr. 42f og 43b Kronheden, Thorsted sogn, tilhører fabrikant Harry Løhr, København, medens den vestlige, matr. nr. 46c, tilhører brødrene Harald og Axel Asmussen, henholdsvis Staby og Rindum.

Den øst grænser Thorsted Sande op til Kronheden, hvor der paa dette sted findes høj, ældre plantage. Mod syd og vest afgrænses Thorsted Sande af matr. nr. 16b og 11h, Kronheden, Thorsted sogn, delvist Kirkesande kaldet, tilhørende a/s Klausie plantage. Paa den vestlige del af dette areal findes ligeledes ældre plantage i modsætning til den sydlige del, hvor der i det væsentlige kun findes lav nyplantning. Sognevejen Filsøhuse-Nr. Espe ^{her} gen^{ner}skærer den nordvestligste del af matr. nr. 46c (brd. Asmussens grund), og herfra har man et vist, omend begrænset udsyn over Thorsted Sande. Andre offentligheden tilgængelige veje hertil findes ikke, hvorimod der fra den tidligere omtalte kommunevej Ulfborg-Thorsted er god mulighed for at overse en væsentlig del af Thorsted Sande,

idet den lige omtalte nyplantning paa arealet mellem vejen og sandene er saa lav, at udsynet endnu ikke hindres.

Nærværende sag er indbragt for nævnet ved Danmarks Naturfredningsforenings skrivelse af 19/2 1948. Det bemærkes heri bl.a., at Danmarks Naturfredningsforenings naturvidenskabelige udvalg meget kan anbefale en fredning "af dette saakaldte Indsande, hvoraf der i landet efterhaanden kun findes ganske faa, efter at de fleste er blevet tilplantede m.m." Naturfredningsforeningen tilføjer, at den ganske har kunnet tilslutte sig et af den lokale fredningskomite for Ringkøbing amt fremsat forslag. Dette forslag er indeholdt i komiteens skrivelse af 29/11 1947 til Danmarks Naturfredningsforening. Idet paany henvises til det vedhæftede kort, citeres et uddrag af nævnte skrivelse: "Komiteen har besigtiget arealerne, og man er enige om at foreslaa det med en rød skygge indkredsede areal fredet, saaledes at tilplantning ikke foretages udover, hvad der allerede har fundet sted. Matr. nr. 46c er fri for bevoksning bortset fra spredte, selvsaaede skovfyr. Paa matr. nr. 42f og 43b er den nordligste fjerdedel i de sidste aar blevet tilplantet, og plantningsarbejdet fortsættes i øjeblikket. A/S Clausie Plantages arealer er belagt med fredskovspligt, men af det indrammede areal er kun højst 50% beplantet, og en yderligere tilplantning vil i nogen grad forringe udsynet til indlandsklitterne, der væsentligst er beliggende paa matr. nr. 46c, 42f og 43b.

Skulde det frembyde særlige vanskeligheder med at faa gennemført fredningen paa A/S Clausie Plantages arealer, kan man secundært foreslaa, at fredningen alene omfatter det indkredsede blaa areal, der omfatter det mest værdifulde af terrænet."

Ved et paa aastedet den 10/4 1948 afholdt møde har nævnet besigtiget forholdene samt forhandlet med grundejerne. Medens fabrikant Løhr stillede sig absolut afvisende overfor enhver form for fredning, erklærede de øvrige grundejere, at de ikke paa daværende tidspunkt ønskede at tage stilling hertil.

Den faktiske fremstilling af forholdene, som de beskrives i den

lokale fredningskomite's ovenfor omtalte skrivelse af 29/11 1947 blev bekræftet, med den modification, at den nordligste 3/4 af fabrikant Løhrs grund var beplantet, eller beplantning ved gravning af huller og lignende forberedt. I den sydlige del af dette areal havde Løhr endvidere ladet opføre et efter omgivelserne smukt afpasset sommerhus.

Da Løhr under aastedsforretningen tilkendegav, at han agtede snarest at beplante den sidste 1/4, altsaa den sydligste del af sin grund, og da han endvidere oplyste, at han havde forkøbsret til nabo-grunden (brd. Asmussens grund), som han, naar købet var gennemført, ligeledes agtede at beplante, afsagde nævnet samme dag kendelse i medfør af naturfredningslovens § 9 stk. 2, hvorved det paalagdes Løhr indtil videre at stille beplantningen og forberedelsen hertil i boro paa hele den ham tilhørende grund syd for en linie trukket øst-vest gennem hans nævnte sommerhus (paa kortet markeret med tallene 7-8).

Nævnet har forelagt sagen for naturfredningsraadet, der i skrivelse af 9/9 1948 har udtalt, at raadet har besigtiget arealet. Det hedder heri bl.a. følgende: "Storesande er formentlig den mest imponerende og bedst udviklede af vore jyske Indsande og maa betegnes som værende af betydelig geologisk Værdi som Demonstrationsobjekt. I Betragtning af, at Beplantningsforholdene nu er anderledes end Maalebordsbladets (1917) Udvisende, særlig er et stort Areal Øst for Matr. Nr. 43b beplantet med allerede veludviklet Bjærgfyr, maa den lokale Fredningskomite's Afgrænsning siges at være særdeles velvalgt baade fra et geologisk og landskabeligt Synspunkt.

Den øjeblikkelige Trusel er Fabrikant Løhrs Tilplantning af 42f og 43b, af hvilke den nordligste Fjerdedel indtil eller lidt Syd for det sandprikkede Areal's Grænse, allerede er beplantet med indtil 1 m høje Planter; Syd derfor er der et nyt Bælte (maaske paa ca. 100 m Bredde) med ganske frisk Tilplantning. Desuden er Hr. Løhr igang med at forberede Brand- og Løbælter omkring sit Hus. Fra geologisk Synspunkt maa man som Minimumsfordring bestemt forlange status quo opretholdt og al yderligere Tilplantning - ogsaa den forberedte - standset, Matr. nr.

46c bliver afgjort Tyngdepunktet i den kommende Fredning, og her er der heldigvis ingen Skade sket endnu. Dog bør Fredningsmyndighederne ogsaa her være paa sin Post, idet Hr. Løhr omtaler Omraadet, som om han allerede ejede det, idet han henviser til en Forkøbsret, som han har sikret sig hos Brødrene Asmussen.

I Nordenden af Matr. Nr. 16b og maaske ogsaa 11h er der et Bælte med frisk Tilplantning (A/S Clausie Plantage); alligevel bør det store aabne Parti af 11h og 16b samt Stykket Vest herfor over til den offentlige Vej medtages under Fredningen, selvom Indlandsklitterne her er væsentlig lavere, og der er færre aabne Vindbrud; af Hensyn til den landskabelige Helhedsvirkning er Arealet alligevel særdeles betydningsfuldt. Den naturligste Afgrænsning bliver da sikkert den af den lokale Komite givne med en status quo-Fredning ogsaa omfattende de allerede tilplantede Arealer: Kirkesande og Bæltet Øst for og op til Ulfborg-Thorsted Vejen.

Alt i alt kan Fredningsforslaget fra geologisk Synspunkt stærkt anbefales for hele det med rødt omrammede Areal. Al Nyplantning bør standses øjeblikkelig. Kun Løbælter af Løvbuske eller - træer omkring Fabrikant Løhrs Hus bør fremtidig tillades plantet. Efter Afdrivning bør der fremtidig ikke tillades ny Plantning paa de nu tilplantede Dele af A/S Clausie Plantage og Fabrikant Løhrs arealer under Fredningen. Dog bør det nyplantede Bælte i Nordranden af 11h og 16b straks ryddes. Det Bælte, der her vokser op, vil nemlig blive yderst ødelæggende for det landskabelige Helhedsbillede. Udstykning eller Opførelse af flere Sommerhuse paa det fredede Omraade bør ikke tillades. Alt for store Mængder af selvsaaet Bjærgfyr bør fremtidig fjernes paa Ejernes Bekostning."

Den 30/11 1948 afholdtes yderligere en aastedsforretning, hvor parterne paany havde lejlighed til at udtale sig.

Harald Asmussen oplyste, at han og broderen i aarene før krigen havde købt matr. nr. 46c for 15 kr. pr. td. land. Det drejer sig om ca. 100 tdr., som de havde tænkt at anvende til biavl. Fabrikant Løhr, der har faaet mundtligt løfte om forkøbsret, har tilbudt ca. 60 kr. pr. td. land. Asmussen vil herefter mene, at han og broderen i tilfælde af,

at fredningen gennemføres, vil paastaa sig tilkendt i erstatning 80 kr. pr. td.

Fabrikant Løhr og repræsentanten for a/s Klausie Plantage forbeholdt sig at fremsætte en skriftlig redegørelse.

I tilslutning hertil har fabrikant Løhr's sagfører i skrivelse af 23/11 1948 foruden at fastholde protesten mod fredningen bl.a. oplyst følgende:

Omkring 1942-44 købte Løhr matr. nr. 42f og 43b, idet han samtidig sikrede sig forkøbsret til brødrene Asmussens grund. Omhyggelige undersøgelser af jordbundsforholdene bekræftede Løhrs formodning om, at stedet var egnet til at skabe en løvskov, hvorefter han paa grunden har ladet plante over 200.000 træer, baade naaletræer og løvtræer, alle af høj kvalitet, men dog saaledes, at løvtræsbeplantningen er den væsentligste. Arbejdet hermed er ledet efter videnskabelig forstmæssigt anerkendte principper. Paa den her nævnte maade paastaas, at der tilføres samfundet en værdi, der langt overgaar værdien af arealet, underlagt en fredning, ikke mindst fordi den fremtrængende lyng og de selvsaaede bjergfyr uden tvivl vil bidrage deres til varigt at ændre den karakteristiske natur, saaledes at denne inden længe vil frembyde karakteren af en fyrreplantage, altsaa en skov med lidet værdifulde træer.

I en skrivelse af 23/11 1948 udtaler skovridder Løfting, Statens forstlige Forsøgsvæsen i anledning af sagen bl.a. følgende: "De omfattende Forsøgsplantninger med løvfældende, jordbundsforbedrende Træarter, som Fabrikant H. Løhr med stor Offervilje og Dristighed søger gennemført paa sin Ejendom, bærer Præg af, at Ejeren er i Besiddelse af Forkundskaber, som kan gøre de fleste Forstmænd til Skamme. I deres ganske uortodokse men vel gennemtænkte Sammensætning er disse Plantninger af stor forstlig og forstbotanisk Interesse, samtidig med at den Skovtype, der skabes, vil blive af den største landskabelige Skønhed."

..... "Paa almindelig mager, dansk Hedejord vilde jeg være betænkelig ved at anlægge større Kulturer af denne Art, men efter at jeg har set de meget omfattende Jordbundsundersøgelser, som viser, at det næsten

overalt vil være muligt for Trærødder at naa igennem det paaføgne Sandlag til dybereliggende lerholdige Jordlag, føler jeg mig overbevist om, at der her er ved at blive skabt en sund, levedygtig Blandingskov af Løvtræ og Lærk, som til sin Tid vil blive enestaaende i vort Land og anerkendt af enhver Naturelsker. De meget barske Vindforhold vil utvivlsomt skade Bevoksningerne en Del, og det vil derfor være ønskeligt, at Plantningerne udvides saa meget som muligt; under denne Forudsætning vil jeg finde det meget uheldigt, om de tilgrænsende - isøvrigt meget smukke Indsande - bliver naturfredede, dels kan der findes omtrent tilsvarende Arealer (mindre egnede til Plantning) paa Statens Arealer, dels vil disse Sande tilsyneladende ret hurtigt ændre Karakter og blive tilgroede."

Endelig har Løhrs sagfører i skrivelse af 13/12 1948 bl.a. meddelt, at Løhr intet har at erindre mod, at erstatningsprisen pr. td. land ubeplantet hede fastsættes til 80 kr. Skrivelsen indeholder fortsat protest mod Fredningen.

A/S Klausie Plantage har i skrivelse af 16/2 d.a. ligeledes protesteret mod fredningen, ikke blot som denne er foreslaact af naturfredningsraadet, nemlig som omfattende hele det med rødt indrammede areal jfr. kortet, men ogsaa mod fredningen af det mindre areal af Klausie Plantage, paa kortet markeret af tallene 3-4-5-6, hvilket areal, som tidligere anført, er beplantet med ganske lave naaletrær. Aktieselskabet har i denne forbindelse anført, at dette aabne felt paa grund af vinden i høj grad ville være skadeligt for de tilstødende plantager. I erstatning kræves 100 kr. pr. td. land som erstatning for de planter, der ved fredningens gennemførelse gaar tabt.

En afsluttende aastedsforretning, til hvilken a/s Klausie Plantage var indvarslet, for at forlig endnu engang kunne forsøges, er foretaget den 15/3 1949.- Forlig har været forgæves.

Da Thorsted Sande er et særpræget, overordentligt smukt landskab, der foruden sine skønhedsværdier maa antages at rumme værdier af geologisk art, skønner nævnet, at bevarelsen af Thorsted Sande bør sikres

almenheden og efterverdenen, hvorfor den begærte fredning findes at burde fremmes, dog at fredningsomraadets grænser af hensyn til de med fredningens gennemførelse forbundne omkostninger skønnes at burde begrænses til at omfatte dels de paa det vedhæftede kort af tallene 1-2-3-6-9-8-7 markerede arealer, og dels det af tallene 3-10-5-6 paa kortet afgrænsede areal tilhørende a/s Klausie Plantage, dette sidste areal for derved at sikre udsynet over og adgangen til de øvrige arealer fra syd. Arealet 6-7-8-9 har det amtsrådsvalgte medlem af nævnet ønsket undtaget fra fredningen.

De saaledes fredede arealer vil i fornødent omfang ved nævnets foranstaltning være at opmaale og afmærke.

De fredede arealer bør bevares i naturtilstand og ingensinde beplantes, bebygges eller opdyrkes, afbrænding af lyng, skæring af lyngtorv, grusgravning m.v. er ikke tilladt. Rejsning af boder og andre skæmmende indretninger samt anlæg af veje forbydes, dog skal det være a/s Klausie Plantage og senere ejere af matr. nr. 16b og 11h Kronheden, Thorsted sogn, tilladt at benytte en almindelig hedevej tværs over arealet 3-10-5-6.

Alle plantede eller selvsaaede naaletræer vil være at fjerne ved ejernes foranstaltning inden 3 aar efter afsigelsen af nævnets endelige kendelse.

Paataleret tillægges Naturfredningsraadet og Fredningsnævnet.

Der gives almenheden adgang til stilfærdigt frit at færdes paa de fredede arealer.

Den ejerne tilkommende erstatning for de ved fredningen skete indskrænkninger i deres adgang til at udnytte arealerne findes at burde fastsættes til 100 kr. pr. ha. land, saaledes at de endelige erstatningsbeløb vil være at beregne paa grundlag af den forømtalte opmaaling og fastsætte ved en af nævnet afsagt tillægskendelse.

Der vil derhos være at tillægge a/s Klausie Plantage som særskilt erstatning ved fjernelse af naaletræsplantninger paa arealet 3-10-5-6 ialt 100 kr.

Da fredningens gennemførelse skønnes at være af betydning for hele landet, navnlig forsaavidt den er begrundet i videnskabelige hensyn, findes erstatningen i medfør af naturfredningslovens § 17, stk. 2, at burde udredes af statskassen med 2/3, medens resten vil være at udrede af Ringkøbing amtsfond. Erstatningerne, der vil være at forrente med 4% fra afsigelsen af nærværende kendelse, forsaavidt angaar fabrikant Lohr fra forkyndelsen af kendelsen af 10/4 1948, nemlig den 15. s. m., udbetales til ejerne uden afkortning, idet tilføjes, at de fredede arealer ifølge tingbogen ikke ses at være behæftede.

Kendelsen vil efter afsigelsen af ovennævnte tillægskendelse være at forelægge overfredningsnævnet jfr. naturfredningslovens § 19 stk.3."

Nævnet bestemmer herefter følgende:

"De paa vedhæftede kort indtegnede med tallene 1-2-3-10-5-6-9-8-7-1 markerede arealer af matr. nr. 46c, 42f, 43b, 16b og 11h, alle af Kronheden, Thorsted sogn, undergives naturfredning med det ovenfor omhandlede indhold og imod udredelse af erstatning som foran angivet."

Ved tillægskendelse af 6. september 1949 har nævnet fastsat erstatningerne saaledes:

1. Harry Lohr som ejer af matr. nr. 42f og 43b (25, 28 ha) 2528,00 kr.
2. Harald og Aksel Asmussen som ejere af matr.nr.46c(46,089 ha) 4608,90 kr.
3. A/S Klausie plantage som ejer af matr.nr. 16b og 11h (16.1256 ha) 1712,56 kr.

Sagen er forelagt overfredningsnævnet i medfør af naturfredningslovens § 19, 3. stk., hvorhos den er indanket af fabrikant Harry Lohr og A/S Klausie Plantage.

Overfredningsnævnet har den 16. august 1950 besigtiget de paa-gældende arealer og forhandlet med de ankende og andre i sagen interesserede.

Man opnaaede herunder en overenskomst med fabrikant Harry Lohr. Fredningsgrænsen drages herefter 200 m syd for det i kendelsen nævnte sommerhus, og offentligheden skal ikke have adgang til den fredede del af fabrikant Lohrs areal. For saa vidt selvsaaet bevoksning skal

fjernes, sker dette ved offentlig foranstaltning uden udgift for ejeren. Erstatningen fastsættes som i kendelsen til 2528 kr.

Da almenheden har adgang til Store Sande (Thorsted Sande) ad vejen, der fører fra Nr. Espe til Klausie, har overfredningsnævnet ikke ment, at hensynet til at sikre udsynet fra vejen, der fører fra Ulfborg til Thorsted, afgiver tilstrækkelig begrundelse for at inddrage det areal, som tilhører A/S Klausie plantage, under fredningen. Man har derfor vedtaget, at lade dette areal udgaa af fredningen.

Da overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstaaende følgende ændringer.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Ringkøbing amtsraadsreds den 20. april 1949 afsagte kendelse vedrørende fredning af "Thorsted Sande" i Thorsted sogn stadfæstes med de af det foranstaaende følgende ændringer.

I erstatning tillægges der

fabrikant Harry Løhr..... 2528 kr.

brødrene Harald og Axel Asmussen..... 4608 kr. 90 øre.

Det førstnævnte beløb forrentes med 4% p.a. fra den 15. april 1948, det sidstnævnte beløb med 4% p.a. fra 20. april 1949, for begge beløbs vedkommende indtil betaling sker.

Erstatningerne med renter udredes med 2/3 af statskassen og 1/3 af Ringkøbing amtsfond.

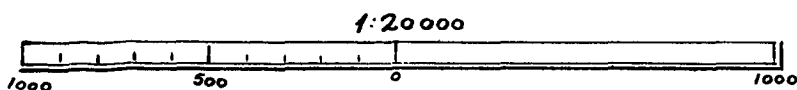
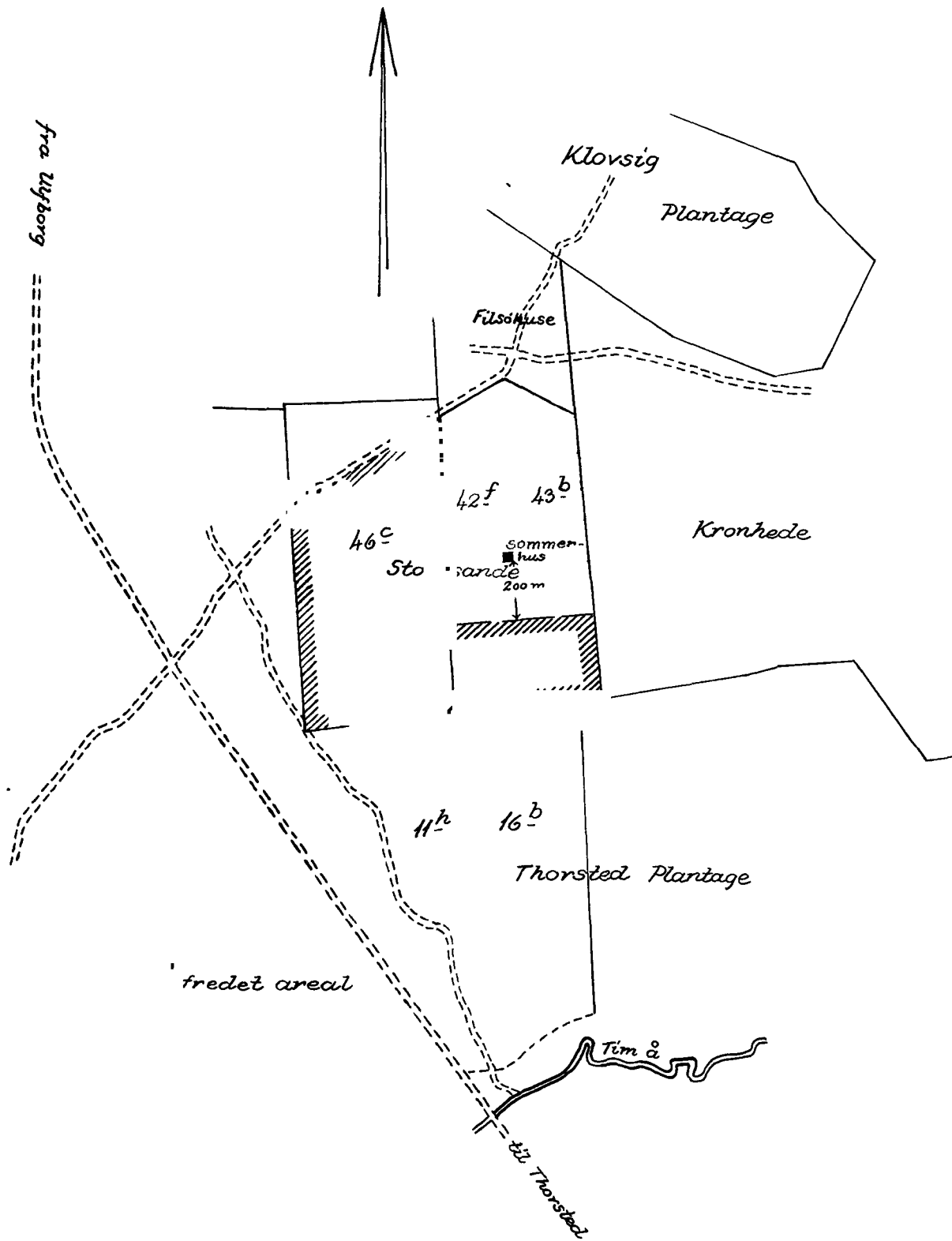
Grænserne for fredningen fremgaar af et nærværende kendelse vedhæftet kort nr. Rin. 104.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

F. Grage

overfredningsnævnets sekretær

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 14-12-50
By: Kronhede Sogn: Thorsted
Plan nr. Rin. 104

FREDNINGSNÆVNET >

U D S K R I F T

af

Forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet for Ringkøbing amt.

År 1949, den 20. april blev i sagen 2/1948:

spørgsmål om fredning af "Thorsted Sande", Thorsted sogn.

afsøgt sålydende

K e n d e l s e :

Omtrent 2 km. nord for Thorsted i Ringkøbing amt og knapt $\frac{1}{2}$ km. nordøst for kommunevejen Ulfborg-Thorsted findes et areal, af størrelse en kvadratkilometer, bestående af indlandsklitter, kaldet Store Sande eller Thorsted Sande, på vedhæftede kort omrammet med blå. Den østlige halvdel heraf, matr.nr. 42f og 43b Kronheden, Thorsted sogn, tilhører fabrikant Harry Løhr, København, medens den vestlige, matr.nr. 46c, tilhører brødrene Harald og Axel Asmussen, henholdsvis Staby og Rindum. Mod øst grænser Thorsted Sande op til Kronheden, hvor der på dette sted findes høj, ældre plantage. Mod syd og vest afgrænses Thorsted Sande af matr.nr. 16b og 11h, Kronheden, Thorsted sogn delvist Kirkesande kaldet, tilhørende a/s Klausie plantage. På den vestlige del af dette areal findes ligeledes ældre plantage i modsætning til den sydlige del, hvor der i det væsentlige kun findes lav nyplætning.

Sognevejen Filsøhuse-Nr. Espe genskærer den nordvestligste del af matr. nr. 46c (brd. Asmussens grund), og herfra har man et vist, omend begrænset, udsyn over Thorsted Sande. Andre offentligheden tilgængelige veje hertil findes ikke, hvorimod der fra den tidligere omtalte kommunevej Ulfborg-Thorsted er god mulighed for at overse en væsentlig del af Thorsted Sande, idet den lige omtalte nyplætning på arealet mellem vejen og sandene er så lav, at udsynet endnu ikke hindres.

Nærværende sag er indbragt for nævnet ved Danmarks Naturfredningsforenings skrivelse af 19/2 1948. Det bemærkes heri bl.a., at Danmarks Naturfredningsforeningsnaturvidenskabelige udvalg meget kan anbefale en fredning "af dette såkaldte Indsande, hvorfra der i Landet efterhaanden kun findes ganske faa, efter at de fleste er blevet tilplantede m.m." Naturfredningsforeningen tilføjer, at den ganske har kunnet tilslutte sig et af den lokale fredningskomite for Ringkøbing amt fremsat forslag. Dette forslag er indeholdt i komiteens skrivelse af 29/11 1947 til Danmarks Naturfredningsforening. Idet påny henvises til det vedhæftede kort, citeres et uddrag af nævnte skrivelse: "Komiteen har besigtiget arealerne, og man er enige om at foreslaa det med en rød Skygge indkredsede Areal fredet, saaledes at Tilplætning ikke